

Vabariigi Valitsuse määruse „Tõlkeandmekogu põhimäärus“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

[Keeleseaduse § 7¹ lõike 6](#) alusel kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega tõlkeandmekogu põhimäärus.

Tõlkeandmekogu (edaspidi *tõlkevärav*) on mõeldud riigiasutustele tõlketööde tellimuste haldamiseks ja tõlketööde tegemiseks. See võimaldab tõlketöid operatiivselt juhtida ja kasutada masintõlget jt abivahendite eeliseid. Tõlketööd toimuvad usaldusväärses, riigi kontrollitud keskkonnas.

Tõlkevärav võimaldab hoida kokku raha nii tänu keeletehnoloogiale (sh tõlkemälud, masintõlge) kui ka seetõttu, et asutustele ei ole vaja osta tõlkehaldustarkvara. Seda võimalust on oodanud tõlkevärava kaasvastutavad töötajad, nagu Rahandusministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, samuti Maksu- ja Tolliamet ning Politsei- ja Piirivalveamet. Asutusi võib edaspidi liituda.

Tõlkeväravat saavad kasutada ka erasektori tõlketeenuse pakkujad, et täita riigiasutuste tellitud tõlketöid. Need tõlkepartnerid leitakse riigihangete kaudu.

Alates 1. jaanuarist 2027 on plaanis avada tõlkevärav ka üldsusele, et tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde, kasutades avalikke anonüümitud tõlkemälusid.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud ja juriidilist kvaliteeti kontrollinud Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) õigusosakonna õigusnõunik Mattias Suumann (735 0576, mattias.suumann@hm.ee) ning Eesti Keele Instituudi keeletehnoloogia osakonna andmeõiguse ja -poliitika juht Nele Nisu (nele.nisu@eki.ee). Sisulises osas on panustanud Eesti Keele Instituudi keeletehnoloogiate osakonna tõlkevärava tootejuht Martin Luts (martin.luts@eki.ee).

Eelnõu koostamisse kaasati põhjalikult kõiki kaasvastutavaid asutusi (Eesti Keele Instituut, Justiits- ja Digiministeerium, Rahandusministeerium ning Maksu- ja Tolliamet), kaasatud olid andmekaitse spetsialistid.

1.3. Märkused

Eelnõuga kehtestatakse andmekogu põhimäärus. Eelnõu ei ole seotud ühegi menetluses oleva õigusaktiga.

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva eelnõu seletuskirja 4.1. punktis.

Tõlkeandmekogu kasutuselevõtt ei suurenda halduskoormust. Eeldatavalt väheneb avaliku sektori töömaht tõlketööde haldamisel ja läbiviimisel (vt [eelanalüüsi](#)).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 19 paragrahvist, lähtudes andmekogude põhimäärustes kajastatavatest peamistest peatükkidest. Seletuskirja on koondatud kõige olulisem, et tagada andmetöötluse läbipaistvus ([IKÜM art 5\(1\)\(a\)](#)).

Eelnõu §-s 1 reguleeritakse tõlkevärava kui andmekogu eesmärk. Kuigi tegemist on seaduse sätte kordusega, võimaldab see paremini mõista andmekogusse kogutavate andmete kasutuseesmärki, samuti suurendab see õigusselgust andmesubjektide vaatest ([IKÜM, art 5\(1\)\(a\)](#)) ning täita andmesubjekti teavituskohustust töötlemise peamistest aspektidest (nt viidates põhimäärusele, [IKÜM art 12\(1\), 14\(1\)](#)).

Tõlkeväravat saab kasutada näiteks seaduste tõlgeteks, menetlusmaterjalide tõlgeteks aga ka ametnike töös ettetulnud võõrkeelsete materjalide tõlgeteks igapäevatöös. See võimaldab tõlketöid hallata ning toetada vajalike andmetega kasutajaasutuste tõlketööde planeerimist ja korraldamist. Kasutajaasutusteks saavad olla riigiasutused ([KeeleS § 7¹ lg 1](#)). Täpsemalt saab tõlkevärava tutvustusega tutvuda seaduse eelnõu seletuskirjast (avaliku teabe seaduse ja keeleshalduse muutmise seadus [759 SE](#)).

Eelnõu §-des 2 ja 3 reguleeritakse tõlkevärava kaasvastutavad ja volitatud töötajad ning nende täpsemad ülesanded. Seaduses oli sätestatud vaid Eesti Keele Instituut (EKI) ning vaid viide, et tõlkeväraval on ka teised kaasvastutavad asutused. Seega loetletakse kõik teised kaasvastutavad kui kasutajaasutused põhimääruse tasandil ([KeeleS § 7¹ lg 5](#)). Oluline on siinjuures tuua, et tõlkevärava kasutus on võimalus, mitte kohustus.

[IKÜM art 5](#) sätestab mitmed kesksed põhimõtted, mida peab vastutav töötaja tagama (([art 5\(2\)](#)), sh isikuandmete töötlemise seaduslikkuse, eesmärgipärasuse, minimaalsuse ja konfidentsiaalsuse põhimõtte rakendamise ([art 5\(1\)](#)). Ka asjakohaseid töötlemisevahendeid ja tehnilisi ning korralduslikke meetmeid peab rakendama vastutav töötaja ([IKÜM art 25\(1\)](#)). Samuti sätestab avaliku teabe seadus ([AvTS](#)) andmekogu vastutavale töötajale sarnaseid kohustusi, sh tagada andmetöötluse seaduslikkus ([AvTS § 43⁴ lg 1](#)). Seetõttu peavad kaasvastutavad leppima kokku ülesannetes, kus teatud ülesanded lähtuvad kaasvastutavast asutusest, teatud ülesanded delegeeritakse ühele kaasvastutavale töötajale ning ülesannete täitmisel on olulisel kohal koostöö. Keskseks haldajaks jääb teatud ülesannetes EKI. Tema ülesandeks on tagada tehniline haldus keskselt ja tema tellib ka arendustöid.

Kaasvastutavad töötajad peavad sisuliselt tagama, et tõlkevärava kasutamine oleks seaduspärane iga kaasvastutava asutuse piires, korraldama õigustatud isikutele juurdepääsu oma asutuses. Kaasvastutavad asutused tagavad koos EKI-i kui andmekogu haldajaga organisatsiooniliste, füüsiliste ja tehniliste meetmete abil tõlkevärava andmete tervikluse, tõlkevärava andmete kaitse ja säilimise. Seda seetõttu, et kasutajaasutuste ja lõppkasutajate poolt rakendatavaid turvameetmeid saab nõuda ja kontrollida vaid iga kasutajaasutus oma asutuse ja selle lõppkasutajate piires ja seetõttu tuleb teha kaasvastutavatel töötajatel koostööd, et kaitsemeetmed oleksid ka tegelikult terviklikult rakendatud.

Kaasvastutavad töötajad tagavad, et isikuandmetega seotud rikkumisest teavitatakse järelevalveasutust ja vajadusel andmesubjekte, edastades seejuures juhtumi üldinfo ka EKI-le kui tõlkevärava haldajale, kes korraldab vajadusel ümber tehnilised protsessid ja kui asjaolud konkreetsel juhul eeldavad, siis ka tellib vajalikud arendustööd. Seetõttu teevad kaasvastutavad töötajad ka ettepanekuid tõlkevärava haldajale selle arendusteks.

Tõlkevärava volitatud töötaja on Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIK), kes kaasab vajaduse korral arendus- ja hooldustööde tegemisse teise volitatud töötaja ja sõlmib temaga lepingu, olles hinnanud isikuandmete töötlemise eesmärke, vajadust ja riske, teavitades sellest mõistliku aja jooksul tõlkevärava haldajat. Tegemist on tavapärase protsessiga, kus kõiki tegevusi ei suuda ellu viia üksnes riigi hallatav asutus.

Andmesubjekti jaoks on kaasvastutavate töötajate kontaktpunktiks küll EKI, kuid viimane korraldab, et vastuseks saaksid antud, suheldes konkreetse asjaga seoses ühe või mitme kaasvastutava ja volitatud töötajaga. Näiteks olukorras, kus ei ole teada, millist kaasvastutavat asutust võiks küsimus puudutada, püüab EKI selle esmalt koostöös volitatud töötajaga välja selgitada ja koordineerida, et päring edastatakse õigele kaasvastutavale töötajale. Lõpliku vastuse koostab andmesubjektile konkreetne kaasvastutav töötaja, kelle andmetöötlust küsimus puudutab. Loomulikult võib see omakorda eeldada lisasuhtlust EKI ja volitatud töötajaga.

Isikuandmete rikkumise teavitamise kaasvastutavate vahel ja selleks vajalike selgituste koordineerimise volitatud töötajaga tagab samuti EKI, töödeldes andmeid vaid ulatuses, mis on vajalik asjakohase kaasvastutava töötaja väljaselgitamiseks ja info edastamiseks, samuti tõlkevärava haldaja ülesannete täitmiseks. See tähendab taaskord pigem koordineerivat rolli, kus EKI püüab välja selgitada, kas või keda juhtum võis puudutada. Vastuse koostab järelevalveasutusele või vajadusel andmesubjektile taaskord konkreetne vastutav töötaja. Koordineerivat rolli ei ole muidugi siis kui rikkumine juhtub ja on ilmne konkreetsele kaasvastutavale töötajale ja ta saab ülesande ära täita.

EKI kui tõlkevärava haldaja tagab samuti selle pidamise vastavalt õigusaktides sätestatud nõuetele, näiteks soovitud arenduste tellimine, juurdepääsude andmine jms. EKI annab õigustatud isikutele (sh kaasvastutavad töötajad, nende tõlkepartnerid erasektorist) peakasutaja tasemel juurdepääsu tõlkeväravale, samuti tagab koos volitatud töötajaga tehniliste meetmete abil tõlkevärava andmete tervikluse, tõlkevärava andmete kaitse ja säilimise, korraldab selle majutamist ja arendamist jms. Samuti koordineerib isikuandmetega seotud rikkumiste teavitamist, kaasates vajadusel volitatud ja kaasvastutavaid töötajaid. Samas on põhimõttelistesse otsustesse kaasatud kõik kaasvastutavad töötajad. Iga kasutajaasutus määrab ise, kes lõppkasutajatest saab tõlkeväravas antud asutuse andmetele ligi.

Eelnõu §-s 4 luuakse tehniline selgus, et tõlkeväravat kui andmekogu peetakse infotehnoloogilise andmebaasina.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse põhielemendina küberturvalisuse seadusest ([KüTS](#)) tulenevad nõuded. Tõlkevärava turvameetmed peavad tagama järgmised turvaklassid:

- 1) konfidentsiaalsus – S3;
- 2) terviklus - T3;
- 3) käideldavus – K2.

Seega on tõlkevärava kaitsetarve kokkuvõttes väga suur (VS). See on kooskõlas tõlkeväravas töödeldavate andmete sisuga, kuna tõlgitav tekst võib sisaldada väga tundlikke andmeid nagu terviseandmed, süüteoandmed või maksuandmed (vt KeeleS § 7¹ lg 3).

Eelnõu §-d 6–8 sätestavad tõlkeväravasse kogutavate andmete täpsema koosseisu. Siin on eristatud kolmest jaotust mis lähtuvad kasutajatest, tõlgitavast teabest ja tõlkemälust ning tehnilistest andmetest.

Eelnõu § 6 sätestab tõlkevärava kasutajate andmed, esmalt juriidilised isikud (kasutajaasutused ja nende tõlkepartnerid erasektorist) ja seejärel füüsilised isikud ehk lõppkasutajad.

Lõige üks loetleb tõlkevärava kasutajaasutuste kohta kogutavad andmed:

- asutuse nime ja identifikaator riigi personali- ja palgaarvestuse andmekogus;
- asutuse kontaktandmeid (üldtelefon ja üldposti aadress);
- asutuse regulaarsete töötajate andmeid nagu nädalapäevad ja kellaajad;
- asutuse üksuste nimetused.

Kasutajaasutused on riigiasutused, mõnel asutusel on nn majasisesed tõlkekorraldajad ja tõlkijad, mõnel ka lepingupartnerid erasektorist tõlke-, toimetamise, tõlkekorraldaja jm tõlkevaldkonna teenuste läbiviimiseks. Nende lepingupartnerite andmed loetleb lõige kaks:

- ettevõtte ärinimi ja nime lühend;
- kontaktandmed (üldtelefon ja eposti aadress);
- regulaarsed tööajad (nädalapäevad ja kellaajad);
- üksuste nimetused,
- lepingu info kaasvastutava töötlejaga, sh hinnakiri.

Lõike neli alusel kogutakse tõlkevärava lõppkasutaja (füüsiliste isikute) andmeid järgmises andmekoosseisus:

- isikukood ja ees- ja perekonnanimi ning kontaktandmed nagu e-post ja telefon;
- seotus kasutajaasutuse või tõlkepartneri ja selle üksusega;
- töö- ja puhkeaja andmeid;
- kasutajaõiguste ulatus;
- staatus (ootel, aktiivne, deaktiveeritud).

Lõppkasutajate andmeid haldab iga kasutajaasutuse ja tõlkepartneri peakasutaja. Isikukoodi kasutatakse mh lõppkasutajate autentimisel TARA-s, e-posti automaatteavituste (vt allpool) saatmiseks; töö- ja puhkuseaega selleks, et tõlkekorraldajad saaksid tõlketöid määrata. Seega on see vajalik töö sisuliseks korraldamiseks.

Kasutajaõiguste ulatus (rollid, privileegid) määrab lõppkasutajale peakasutaja. Staatuseid kasutatakse mh selleks, et lahkunud või peatatud töösuhtega lõppkasutajate juurdepääsu tõlkeväravale piirata.

Lõike viis alusel kogutakse tõlkevärava lõppkasutaja kohta täiendavaid andmeid juhul kui lõppkasutaja täidab tõlketöid, st on teostaja (tõlk, tõlkija) või toimetaja. Sellisel juhul on täiendavateks andmeteks järgmised andmed:

- keelesuunad;
 - kasutajaasutuse märkus täitja pädevuse kohta;
- Need andmed on vajalikud selleks, et tõlkekorraldaja ja/või tõlkevärava automaatalgorithmid leiaksid igale tõlketellimusele sobivaima täitja või võimalikud täitjad, kellelt küsida hinnapakkumisi.

Eelnõu § 7 sätestab tõlgetega seotud ja tõlkemälu andmed. Ka siin on jaotatud andmestik kolme ossa. Lõikes üks reguleeritakse tõlketöö tehnilised andmed nagu:

- tellimuse number;
- töö liigitus (tekstiline tõlkimine, suuline tõlkimine, toimetamine vms);
- suulise tõlke algusaeg, töö lõppemise või valmimise tähtaeg ning staatus (uus, lõpetatud, ootel vms);
- algkeel ja sihtkeel;
- seotus lõppkasutajaga (tellija, tõlkekorraldaja, tõlke teostaja, toimetaja);
- seotus tõlkemäluga;

- valdkond, silt, kommentaar;
- paranduste kirjeldus;
- maksumus.

Tõlketöö tehnilised andmed on vajalikud tõlketööde korraldamiseks ja arveldusteks. Nt võimaldavad tehnilised andmed „meditsiini valdkonna kirjaliku teksti tõlketöö eesti keelest inglise ja saksa keelde, kiire!“ leida vajaliku kvalifikatsiooniga saadaoleva tõlkija. Tõlkekorraldaja saab valida sobilikud tõlkemälud, mis tõlkija tööd hõlbustavad.

Lõikes kaks on reguleeritud tõlgitava teabe ning lisa- ja taustamaterjali andmed - see mida kasutajaasutuse lõppkasutajast tõlketöö tellija tõlkida soovib. Seega võib tõlgitav teave sisaldada isikuandmed ja eriliiki isikuandmed. Seaduses on sätestatud õigus ja volitus neid andmeid töödelda. Kuna seadus sätestab üldise raami ja tõlgitava teksti sisu ei ole alati ette teada, ei ole võimalik sätestada ette ammendavat andmekoosseisu. Tõlgitavas tekstis, vestluses jms võib sisalduda erinevat teavet. Küll tuleb rõhutada, et teave on alati liigipääsetav vaid konkreetsele kasutajaasutusele ning just see asutus määratleb ka ligipääsuõigused kindlatele lõppkasutajatele. Kui tegemist on piiratud juurdepääsuga teabega, ei lisata seda avalikku tõlkemällu ja vastavad reeglid sätestab iga asutus ise.

Lõikes kolm reguleeritakse tõlkemälu andmed nagu:

- nimetus;
- staatus (aktiivne, deaktiveeritud, tagasivõetud vms);
- juurdepääsu ulatus (avalik, piiratud);
- ligipääsuõigusega kasutajaasutused ja lõppkasutajad;
- algkeel ja sihtkeel;
- tõlkesegmendid lähte- ja sihtkeeles, sealhulgas isikuandmed ja eriliiki isikuandmed lähtuvalt tõlketöö sisust;
- tõlkesegmendi loomise aeg, selle loonud lõppkasutaja, muutmise aeg ja muutja;
- valdkond, silt ja kommentaar;
- seotus tõlketööga.

Tõlkemälu on üks peamisi keeletehnoloogiaid, mis võimaldab korduvaid tekste tõlkida efektiivsemalt, seeläbi ka odavamalt (hankelepingutes nn *CAT-grid*) ning säilitada terminoloogiline, stiililine jm järjepidevus, seega tõsta tõlke kvaliteeti.

Tõlkemälude juures on väga oluline leida tasakaalupunkt ühelt poolt nende mahu ehk kasuteguri ja teisalt konfidentsiaalsete andmete tõlkemällu sattumise välistamise vahel. Selleks on tõlkemälud jagatud rühmadesse:

- Avalikud tõlkemälud. Need on kontrollitult puhtad ja ei sisalda isikuandmeid, ärisaladusi vm konfidentsiaalset infot. Avalikke tõlkemälusid jagatakse huvitatud osapooltega (nt keeletehnoloogia loojatega, ülikoolidega, tõlkeettevõtetega) avaandmete teabevärvavas <https://andmed.eesti.ee/>).
- Riigiasutuste vahel jagatavad tõlkemälud. Nt võivad teatud asutused jagada omavahel teavet kui tegemist on sama valdkonna tekstidega.
- Asutusesisene tõlkemälu. Siin sisalduvad tõlked mh jooksvalt tõlgitava tööde kohta ning suuremahuliste tööde korral, mis on jagatud mitme tõlgi vahel, saab reaalselt korduvaid tõlkejuppe (segmente) vahetada.

Eelnõu §-s 8 on reguleeritud tehnilised andmed nagu teavituse andmed ja logid. Teavituste juures on silmas peetud automaatseid teateid lõppkasutajale, näiteks uue töö saabumise, tõlketellimuse valmimise, vms kohta. Logid on sätestatud täpsemalt eelnõu §-s 14.

Eelnõu §-s 9 on sätestatud andmeandjad – nendeks on kasutajaasutused ise, sh tema peakasutaja. Asutuse tõlketellijast lõppkasutaja on tõlke algataja rollis (tõlketöö andmed,

sihtkeel jms). Kasutajaasutuse nn majasisesed tõlkijad või kasutajaasutuse poolt määratud teenuse osutaja erasektorist sisestavad tõlgitud või toimetatud teksti jne. Peakasutaja määratleb asutuse seaded, üksused, rollid, lõppkasutajad, väliste tõlketeenuse osutajate andmed ja hinnakirja. Tõlkevärav ei kasuta teiste riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude andmeid.

Eelnõu §-s 10 reguleeritakse andmete juurdepääsupiirangu kehtestamine ja ligipääsuõiguste andmise korralduslikud küsimused. Sisuliselt tagab iga kasutajaasutus, et isikuandmed ja juurdepääsupiiranguga andmed ei satu avalikku tõlkemällu. EKI kui haldaja seda iga kaasvastutava töötleja eest täiendavalt ei kontrolli (tegemist ei ole EKI teabega ning tal puuduks ka taustainfo piirangu üle otsustamiseks). Täpsemalt tagab kasutajaasutus ka ligipääsuõigused oma asutuse andmetele lähtuvalt asutusesisestest töökorraldusest.

Tõlkevärava haldaja ei pääse ligi tõlkevärava kaasvastutaja andmetele, v.a asutuse peakasutaja andmetele. Seetõttu ei teki ka andmete ülemäärast kasutust ja risk juurdepääsupiiranguga teabe täiendavaks ja lubamatuks töötluks, on madal. Muudel isikutel on juurdepääs tõlkevärava juurdepääsupiiranguga andmetele, kui see õigus tuleneb seadusest.

Juurdepääsupiiranguta ja anonüümitud tõlkemälud avaldatakse avaandmete teabeväravas: <https://andmed.eesti.ee/>.

Eelnõu §-s 11 reguleeritakse täpsemalt ligipääsuõiguste kontroll. Tõlkevärava andmetele on juurdepääs turvalise internetiühenduse HTTPS kaudu. Lõppkasutaja toimingute teostamisel kontrollitakse tarkvaraliselt tema õiguste (kasutaja staatus, talle omistatud rollid ja privileegid) piisavust ja kehtivust.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse, et kasutajaasutus ehk kaasvastutav töötleja tagab ise oma asutuse andmete õigsuse. Seega ei vastuta keegi teine, kas nt tõlgitav tekst, tõlkemälu kanne, lõppkasutajate andmed vms on õige ja asjakohane.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse, et ebaõigeid andmeid parandavad andmete esitajad vastavalt oma volitustele. Parandused logitakse.

Eelnõu §-s 14 reguleeritakse logide sisu ja säilitamise tähtaeg. Tõlkeväravasse andmete sisestamise, muutmise ja päringute üle peetakse logi, mis sisaldab tegevuse sooritaja, tegevuse sisu, tegevuse aja, käsitletud sihtobjekt ja muudatuse tulemi sihtobjekti andmeid. Logi säilitatakse kande või päringu tegemisest alates kaks aastat.

Eelnõu §-s 15–17 reguleeritakse üldised andmekogude korraldust puudutavad sätted nagu järelevalve, rahastus ja andmekogu likvideerimine. Järelevalvet teostatakse tõlkevärava pidamise üle isikuandmete kaitse seaduse ja AvTS-i kohaselt. Tõlkevärava rahastus tagatakse läbi riigieelarve EKI-le määratud vahenditest, kasutajatoe ja arendustööde jaoks on kavas taotleda toetust Justiits- ja Digiministeeriumi digipöörde rahastusest. Tõlkevärava likvideerimine toimub seaduse alusel, mille käigus tuleb ka otsustada, kas andmed kantakse teise riigi infosüsteemi kuuluvasse andmekogusse, antakse üle Rahvusarhiivi või hävitatakse.

Eelnõu §-s 18 on jõustumissäte, mis on seotud seaduse muudatusega. Nimelt täiendatakse keelseaduses tõlkevärava andmekogu eesmärgi, mis jõustuvad 1. jaanuaril 2027.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Isikuandmete töötlemist reguleerivad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680.

4. Määruse mõjud

Määruse mõjud on põhjalikult kajastatud juba seaduse eelnõu seletuskirjas (avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seadus [759 SE](#), vt tõlkevärava osas alates lk 56). Neid siinkohal ei korrata.

Täiendavalt ja kokkuvõtlikult võib tuua, et tõlkeväraval on mitmeid positiivseid mõjusid:

- a) Tõlketeenuste turg korrastub. Riigihangetes sätestatav tõlkevärava kasutusnõue erasektori tõlketeenusepakkujatele võimaldab leida õiglase ja parima hinnaga töö teostaja.
- b) Luuakse tõlkemälude kogumise ja vahetamise süsteem. Süsteem moodustub koos teiste keeletehnoloogiate (nt õigekirjakontroll, automaattõlge) rakendamisega. Sellega kaasnev positiivne mõju väljendub eelkõige järgmises:
 - i. vähenevad tõlkekulud,
 - ii. võimaldatakse treenida keeletehnoloogiaid (sh suuri keelemudeleid),
 - iii. ühtlustub terminikasutus ja
 - iv. tõuseb tõlke kvaliteet.
- c) Reeglistik selgineb. Tõlkida võib nt masintõlke teenuste abil, kartmata turvariske, sh isikuandmete lekkimist. Turvariskid on keskselt juhitud.
- d) Kujuneb riigiasutuste ülene tõlkevaldkonna kogukond. Omavahel jagatakse infot parimate praktikate, keeletehnoloogiate kasutusvõimaluste, tõlketuru olukorra jm üle.

4.1. Andmekaitsealane mõjuhinnang

Lähtuvalt sellest, et tegemist on seaduse rakendusaktiga, esitatakse selle seletuskirjas üldine mõjuhinnang (IKÜM art 35(10)).

Eelnõus kajastatud tegevused ei too sisuliselt kaasa uusi töötlustoiminguid ning võrreldes kehtiva seadusega töötamise eesmärgid ja ulatus oluliselt ei muutu. Kasutajaasutused töötlevad ka täna samu andmeid tõlgeteks, seega ei muutu töötlemise eesmärk, vaid selleks kasutatavad vahendid – tekib üks ja turvaline keskkond, mis võimaldab täita sama eesmärki säästlikumalt ning tõlkemälude võimalusi jagades (osas, kus see on lubatud).

Eelnõu juures on kaalutud IKÜM põhimõtteid - nii andmetöötamise minimaalsuse (IKÜM art 5 lg 1 c), eesmärgipärasuse (IKÜM art 5 lg 1 p b), õigsuse (IKÜM art 5 lg 1 p d), usaldusväärsuse ja konfidentsiaalsuse (IKÜM art 5 lg 1 p f) ning säilitamise (IKÜM art 5 lg 1 p e) piiranguid. Kõikide põhimõtete tagamise eest vastutab vastutav töötaja (art 5 lg 2) ning vastutava töötaja vastutust eeldatakse, kui ta ei tõenda vastupidist.¹

Selleks, et isikule oleks andmetöötlus ettenähtav, sätestati seaduses nii isikuandmete üldistatud koosseis, vastutav töötaja kui ka töötlemise eesmärgid. Seega on tõlkevärava kasutus läbipaistev ja kasutamise õiguslikuks tagatiseks on KeeleS-is sätestatud eesmärgipiirang (IKÜM art 5(1)(a)(b)). Asutused kasutavad tõlkeväravat oma ülesannete täitmisel (IKÜM art 6(1)(e)). Seetõttu ei muutu isikuandmete töötlemises midagi põhimõtteliselt. Kasutajaasutuste õigus isikuandmeid töödelda tuleneb nende tööd reguleerivatest õigusaktidest, andmekogu loomisega täiendavaid õiguseid ei looda. Juurdepääsupiirangu alustena lähtutakse ka edaspidi juba kehtivast õigusest ja selle kehtestamise protseduurid on kasutajaasutuste sisemine pädevus. Seega jätkub senine isikuandmete töötlemine, selle erinevusega, et edaspidi

¹ Kohtuasjas [C-741/21](#), p 45.

toimub see ühtses infosüsteemis, mille puhul tagatakse andmete turvalisus. Kohalduvad kõik infosüsteemile sätestatud turvanõuded, mistõttu on riskid olemasolevate meetmetega maandatud.

Õiguspärane töötlus tagatakse seeläbi, et tehakse arendustöid ning teenuseid testitakse. Riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude puhul tuleb lähtuda küberturvalisuse seaduses toodud nõuetest, sh [võrgu- ja infosüsteemide küberturvalisuse nõuetest](#) (E-ITS ning selle alamoodul [CON2 – isikuandmete kaitse](#)). Riskide hindamisel lähtutakse riski realiseerumise tõenäosusest ja realiseerumise mõjust. Kuna tegemist on kontrollitud keskkonnaga ning töötlus toimub juba loodud riigi infosüsteemile kuulavas andmekogus, ei kaasne praegusel juhul eelnõus käsitletud andmete lisandumisel lisariske. Ohtude hindamisel on arvesse võetud nende esinemise statistikat nii Eestis kui ka teistes riikides.

Vastutavatel töötajatel eeldatakse, et rikkumised ei toimuks ega korduks. See tagamiseks võib rakendada auditeid, monitooringut, sisekontrolli mehhanisme, reageerimisplaanide turvaintsidentide korral jm². Riskide vähendamiseks rakendatakse selgeid töötlemisjuhiseid, samuti tagab iga kaasvastutav asutus isikute teavitamise ja koolitamise oma asutuses. Oluline, et töötlemisjuhised oleksid kasutajatele selged ja mõistetavad, sest andmete väärkasutamise oht kasvab, kui organisatsioonis puuduvad vajalikud juhised ja protseduurid.

Andmekaitse Inspektsiooni suunised “Lõimitud ja vaikimisi andmekaitse” (IKÜM art 25) kohta rõhutavad, et vastutavad töötajad peaksid juba kavandamisel rakendama kaitsemeetmeid ning neid regulaarselt ka üle vaatama.³ Sobivate tehniliste ja organisatsiooniliste meetmete valik peab olema konkreetne ning põhinev riski hindamisel – näiteks risk, mida töötlemine endas kandis, andmete iseloom, ulatus, kontekst, riigi tehnoloogiline tase jmt.⁴ Tõlkevärava käivitamisel rakendatakse parimaid praktikaid ja järgitakse juurdepääsuulatust ja määratud õigusi.

Kokkuvõttes võib tõdeda, et muudatustega ei kaasne olulist mõju, mis võiks negatiivselt andmesubjekti õigusi kahjustada. Tulenevalt eelnevast võib kaasnevat negatiivset mõju andmesubjektidele pidada väheseks.

4.2. Mõju halduskoormusele

Tõlketööde korraldamise koormus riigiasutustes väheneb. Valdavalt kasutusel olev tõlketööde tellimise protsess – meilitsi pakkumiste küsimine, meilitsi tööde saatmine ja vastuvõtmine, arvestuste pidamine tabelarvutusprogrammidega – koondatakse tõlkeväravasse ja osa protsessi sammudest automatiseeritakse.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Tõlkevärava haldamisega kaasnev aastane kulu

- Haldus- ja hooldusteenused ning Riigipilve taristu rent – u 240 000 eurot on kavandatud Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarves.

Tõlkevärava arenduskulu

² DLA. Germany: [Monitoring and auditing obligations of controllers with respect to their processors.](#)

³ Andmekaitse Inspektsioon. [Lõimitud ja vaikimisi andmekaitse.](#)

⁴ The Law Library. [GDPR Article 82 – The JEU Gathers Pace Clarifying Data Breach Compensation.](#)

- Kasutajatugi ja liituvate asutuste konsultatsiooniteenus – u 150 000 eurot, taotletakse Justiits- ja Digiministeeriumi digipöörde voorust.
- Arendusteenus ja tootejuhtimine – u 200 000 eurot, taotletakse Justiits- ja Digiministeeriumi digipöörde voorust.

Kuna määruse rakendamiseks täies mahus vahendid riigieelarves puuduvad, esitatakse tegevuste finantseerimiseks projektipõhised taotlused välisvahendite kaasamiseks Justiits- ja Digiministeeriumi digipöörde voorust. Juhul kui projektitaotlusi ei rahuldata, vaadatakse tegevused üle riigi eelarvestrateegia läbirääkimiste käigus.

Tõlkevärava kasutusele võtmisega teistele asutustele kulu ei kaasne. Küll aga võib asutuste kokkuhoidu tõlkekuludelt hinnata umbes miljonile eurole aastas (vt eelanalüüsi, <https://www.justdigi.ee/uuringud#justiitshalduspoliitika>).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Volitusnorm põhimääruse kehtestamiseks on jõustunud ja arendused on tehtud, mistõttu ei ole vajalik jätta määruse jõustumiseks üleminekuaga.

Erandina jõustuvad hiljem sätted, mis on seotud keeleseaduse muudatusega. Nimelt täieneb andmekogu eesmärk seaduses alates 1. jaanuarist 2027. a. Seoses sellega täiendatakse eesmärki sama jõustumisajaga ka põhimääruses.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude kooskõlastamissüsteemi EIS kaudu ametlikuks kooskõlastamiseks ministeeriumidele, kes saavad kaasata arvamuse andmise enda valitsusala asutusi. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks ka Andmekaitse Inspeksioonile, Eesti Tõlkemagistrite Liidule ja Eesti Tõlkebüroode Liidule.